Bili?sel Hatalar Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Bili?sel Hatalar Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17923

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Bili?sel Hatalar Ölçe?i (BHÖ), bireylerin dü?ünce süreçlerinde s?kça kar??la??lan ve psikolojik s?k?nt?larla ili?kilendirilen sistematik bili?sel çarp?tmalar?n düzeyini ölçmek amac?yla geli?tirilmi? bir uyarlama çal??mas?d?r. Nilüfer Alçalar ve Gülay Bahad?r taraf?ndan 2007 y?l?nda Türk örnekleminde geçerlik ve güvenirlik çal??mas? tamamlanm??t?r. Ölçek, toplam 24 maddeden ve dört alt boyuttan olu?maktad?r. Yap?lan psikometrik analizler, ölçe?in iç tutarl?l???n?n yüksek oldu?unu (Cronbach alpha = 0.86) ve faktör yap?s?n?n Türk kültürüne uygun oldu?unu göstermi?tir. BHÖ, özellikle Bili?sel Davran??ç? Terapi (BDT) ba?lam?nda, bireylerin i?levsiz dü?ünce kal?plar?n? belirlemede önemli bir araç olarak kullan?lmaktad?r.

Anahtar Kelimeler

Bili?sel Hatalar, Bili?sel Çarp?tmalar, Faktör Analizi, Uyarlama, Güvenirlik, Katastrofize Etme, A??r? Genelleme, Likert Ölçe?i.

Yazarlar

Nilüfer Alçalar, Gülay Bahad?r

Amaç

Bili?sel Hatalar Ölçe?i'nin temel amac?, bili?sel çarp?tmalar?n (veya hatalar?n) Türk kültüründeki yayg?nl???n? ve ?iddetini psikometrik olarak geçerli ve güvenilir bir ?ekilde belirlemektir. Bu ölçek, Aaron Beck'in bili?sel modelinden yola ç?karak, depresyon, anksiyete ve di?er psikopatolojilerle yak?ndan ili?kili olan i?levsiz dü?ünce biçimlerini ölçmeyi hedefler.

Uyarlama çal??mas?, orijinal ölçe?in psikometrik özelliklerini Türk popülasyonunda test etmek ve elde edilen faktör yap?s?n?n teorik beklentilerle uyumlu olup olmad???n? ortaya koymak için yap?lm??t?r. Ölçek, klinik de?erlendirme süreçlerinde ve ara?t?rma çal??malar?nda bili?sel yeniden yap?land?rma ihtiyac?n? saptamak için kritik bilgiler sunmaktad?r.

Yap?

Bili?sel Hatalar Ölçe?i (BHÖ), temel olarak bireylerin olaylar? ve deneyimleri hatal? veya mant?k d??? yollarla yorumlama e?ilimlerini, yani bili?sel çarp?tmalar? ölçer. Bu çarp?tmalar, genellikle olumsuz duygusal sonuçlara yol açan otomatik dü?üncelerin temelini olu?turur. Ölçek, uyarlama çal??mas?nda dört farkl? alt boyut alt?nda toplanm??t?r, bu boyutlar bili?sel çarp?tmalar?n spesifik türlerini temsil etmektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Ölçe?in ölçtü?ü dört temel bili?sel hata alt boyutu ve madde say?lar? ?unlard?r:

Katastrofize Etme (9 madde): Küçük bir olumsuz olay?n sonuçlar?n? a??r? derecede büyütme ve felaket senaryolar? çizme e?ilimi.
A??r? Genelleme (8 madde): Tek bir olumsuz olay?, tüm ya?am deneyimlerine veya gelecekteki durumlara genelleme e?ilimi.
Ki?iselle?tirme (5 madde): Olumsuz d?? olaylar?n sorumlulu?unu, yeterli kan?t olmamas?na ra?men, ki?inin kendisine yüklemesi.
Seçici Soyutlama (2 madde): Bir durumun veya deneyimin bütününü görmezden gelerek, yaln?zca olumsuz bir detaya odaklanma ve bu detaya dayanarak tüm durumu de?erlendirme.

Geçerlik

BHÖ'nün geçerlik çal??malar?, ölçekten elde edilen verilerin yap?sal uygunlu?unu ve amaca hizmet etme derecesini de?erlendirmi?tir. Yap?lan analizlerde, faktör analizi için veri setinin uygunlu?unu belirlemek amac?yla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) oran? ve Bartlett katsay?s? incelenmi?tir.

Elde edilen sonuçlara göre, **Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)** oran?n?n 0.88 oldu?u saptanm??t?r. Bu de?er, örneklemin faktör analizi için mükemmel düzeyde yeterli oldu?unu göstermektedir. Ayr?ca, **Bartlett katsay?s?** istatistiksel olarak anlaml? bulunmu?tur ($p < 0.05$), bu da maddeler aras?ndaki korelasyon matrisinin birim matristen anlaml? ölçüde farkl? oldu?unu ve faktör analizi yap?lmas?n?n uygun oldu?unu do?rulamaktad?r.

Güvenirlik

Bili?sel Hatalar Ölçe?i'nin iç tutarl?l?k güvenirli?i, maddelerin ayn? yap?y? ne derece tutarl? bir ?ekilde ölçtü?ünü gösteren Cronbach Alpha katsay?s? ile de?erlendirilmi?tir.

Yap?lan güvenirlik çal??mas? sonucunda, ölçe?in genel iç tutarl?l?k katsay?s? **0.86** olarak bulunmu?tur. Bu de?er, psikometrik standartlara göre yüksek bir iç tutarl?l??a i?aret etmekte olup, Bili?sel Hatalar Ölçe?i'nin Türk popülasyonunda güvenilir bir ölçüm arac? oldu?unu kan?tlamaktad?r.

Faktör Analizi

BHÖ'nün yap? geçerli?ini belirlemek amac?yla yap?lan aç?mlay?c? faktör analizi, ölçe?in dört faktörlü bir yap?ya sahip oldu?unu ortaya koymu?tur. Bu dört faktörlü yap?, toplam varyans?n % 41.94'ünü aç?klamaktad?r. Bu oran, sosyal bilimler alan?ndaki psikometrik araçlar için kabul edilebilir bir düzeydedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Dört faktörlü yap?, teorik olarak beklenen bili?sel çarp?tma alt boyutlar?n? temsil etmektedir: Katastrofize Etme, A??r? Genelleme, Ki?iselle?tirme ve Seçici Soyutlama. Faktör yüklerinin ve madde da??l?mlar?n?n bu dört temel alt boyuta uygunlu?u, ölçe?in yap? geçerli?ini destekleyen önemli bir bulgudur.

Araç

Test Türü: Uyarlama Ölçe?i (Orijinali ?ngilizce olan bir ölçe?in Türkçeye adaptasyonu ve psikometrik çal??mas?).

Format: Kendi bildirimine dayal? (Self-Report) psikolojik ölçüm arac?.

Dil Mevcut: Türkçe.

Popülasyon Grubu: Yeti?kinler, üniversite ö?rencileri ve genel popülasyon (Uyarlama çal??mas? genellikle üniversite ö?rencileri üzerinde yürütülmü?tür).

Ya? Grubu: 18 ya? ve üzeri.

Popülasyon Detaylar?: Uyarlama çal??mas?, bili?sel hatalar?n yayg?n oldu?u dü?ünülen klinik ve non-klinik popülasyonlarda kullan?lmaya uygundur.

Test Metodolojisi: 5'li Likert tipi derecelendirme ölçe?i kullan?lm??t?r.

Anahtar Kelimeler

Bili?sel Çarp?tma, Psikometri, Yap? Geçerli?i, KMO, KMO, Cronbach Alpha, Katastrofize Etme, Seçici Soyutlama.

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: Sa?lanmam??t?r.

Ba?lant? E-posta Adresleri: nilalcalar@yahoo.com

Yaz??ma Adresi: Sa?lanmam??t?r.

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Ölçe?in orijinal uyarlama ve psikometrik çal??mas? **2007** y?l?nda yay?mlanm??t?r. Ölçe?in kullan?m? ve izinleri hakk?nda detayl? bilgi almak için sorumlu yazar Nilüfer Alçalar ile nilalcalar@yahoo.com adresi üzerinden ileti?ime geçilebilir.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Ölçe?in yay?mland??? makaleye a?a??daki ba?lant?dan ula??labilir: turkpsikolojiyazilari.com

Ölçe?in orijinal PDF dosyas? burada indirilebilir: bilissel-hatalar-olcegi-toad.pdf

Kaynakça

Alçalar, N. ve Bahad?r, G. (2007). Bili?sel Hatalar Ölçe?i (BHÖ) geçerlik ve güvenirlik çal??mas?. *Türk Psikoloji Yaz?lar? Dergisi*, *10*(19), 77-89.

Bili?sel Hatalar Ölçe?i Maddeleri

Bili?sel Hatalar Ölçe?i 4 alt boyut ve 24 maddeden olu?maktad?r. Derecelendirme, 5'li Likert tipi bir ölçek kullan?larak yap?lmaktad?r (0= "benim dü?üncelerimin hemen hemen ayn?s?", 4= "benim dü?üncelerimle hiç benzemiyor").

Alt boyutlar ve madde say?lar?:

Katastrofize Etme (9m)
A??r? Genelleme (8m)
Ki?iselle?tirme (5m)
Seçici Soyutlama (2m)

ARABPSYCHOLOGY.COM